

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПАРКИ НА БАЗІ УНІВЕРСИТЕТІВ ФРАНЦІЇ: ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тетяна Постригань,
*адвокат, доцент Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького,
кандидат юридичних наук*

Стаття розкриває важливі історико-правові аспекти створення та діяльності технологічних парків у Франції. Автором розглянуто законодавство Франції з питань діяльності університетів, механізмів підтримки інновацій, захисту інтересів авторів, податкових пільг, прав на інтелектуальну власність, отриману при державному фінансуванні розробок та інших питань. Простежена історія розвитку технологічних парків у Франції від моменту їх створення до сучасності. Розглянуті інноваційні структури, їхні особливості. Проведено аналіз досліджень вчених щодо державно-правового регулювання вищої освіти, дослідних закладів, технологічних парків. Охарактеризовано сучасний стан й тенденції діяльності технологічних парків у Франції.

Ключові слова: технологічний парк, наука, правове регулювання, високі технології, інновація

Мета статті: визначити правові аспекти французької моделі технологічних парків як основних елементів інноваційної структури.

Певні аспекти аналізу проблем у правовому регулюванні діяльності технологічних парків Франції розглядали такі науковці: Є. Войнова, В. Кодацький, В. Калятин, А. Максименко, Т. Морозов, В. Наумов, Т. Нікіфорова, Н. Погребняк, Н. Степанюк, І. Чайка та ін.

Найкращі західні університети (Сполученого Королівства, Франції, Німеччини, Іспанії, Італії) є науковими центрами, в яких працює наукова еліта світу й головна увага в науковій роботі зосереджена на фундаментальних дослідженнях [1]. Державні університети у Франції із правової точки зору є автономними. Стаття 20 Закону про вищу освіту Франції від 1984 р. визначає, що виші як державні установи наукового,

культурного та професійного характеру мають статус юридичної особи, є автономними у сферах навчальної, науково-дослідної, адміністративної і фінансової діяльності. Водночас відносини університету з державою регулюються угодами (контрактами), що їх університети складають з органами державного управління. У цих договорах фіксуються зобов'язання університетів перед державою щодо розвитку вищої освіти та наукових досліджень і зобов'язання держави перед університетами щодо фінансування й відкриття викладацьких вакансій [1].

У Франції функціонують механізми підтримки інновацій шляхом об'єднання ресурсів науки, утворення та бізнесу. На базі багатьох університетських центрів створені технопарки; здійснюється цілеспрямована підтримка молодих фахівців і носіїв проектів, а

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

також підприємств, які надають робочі місця кваліфікованим випускникам. Так, міністерство науки пропонує підприємствам і учням, а також їхній альма-матер декілька варіантів партнерства:

- залучення молодого технічного фахівця до розробки проекту строком до 1 року, що передбачає субвенцію підприємству — організаторові проекту;
- тривалі стажування студентів, під час яких старшокурсники одержують цінний досвід, а підприємство й освітня установа — фінансову підтримку;
- працевлаштування молодих інженерів для розробки дипломної роботи, при цьому учень виконує роботу з теми, важливої для підприємства, під керівництвом досвідченого фахівця та ін. [2].

Основна частина фінансування технопарків у Західній Європі здійснюється державою: у Сполученому Королівстві — 62 %, у Німеччині — 78%, Франції — 74 %, Нідерландах — близько 70 %, у Бельгії — майже 100 % [3].

Франція була піонером серед західноєвропейських країн у створенні технопарків. Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. у країні нараховувалося близько 10 парків, серед яких найбільшим був «Софія-Антиполіс», розміщений на площі 560 га. До його складу входило 26 промислових підприємств, 14 дослідних лабораторій, інноваційних центрів, у яких було зайнято близько 4 000 осіб. На початку 1985 р. в технопарку «Софія-Антиполіс» були сконцентровані підприємства багатьох великих міжнародних фірм. Серед клієнтів парку такі компанії, як *Dow Chemical*, *L'oreal*, *Nestle* та ін. [4].

З метою розвитку технопаркових структур у перші роки їх існування на цих територіях державою створюється пільговий режим (преференційний).

Зазвичай, фірми, що діють у межах технопарку, є самостійними юридичними особами.

У цій країні налічується понад 50 технопарків, у яких задіяно більш ніж 5000 компаній, 60 університетів і 2000 різноманітних науково-дослідних інститутів та їхніх підрозділів. Одним з найбільш вдалих технопарків вважається «Мец-2000», який було створено ще у 1983 р., відтоді він перетворився на один з найпотужніших науково-технічних центрів Франції. До його складу входить понад 180 компаній, серед яких декілька найбільших транснаціональних, таких як *IBM*, *Daewoo*, *Bosch* та ін. [5].

Технопарки, що створюються у Франції, мають тенденцію до певної спеціалізації. Так, створений поблизу м. Ліона «Жерлан Біополь» має напрям розвитку — біотехнології. Інша особливість французьких технопарків — досить великі розміри території. Ініціатива створення науково-технічних парків у Франції виникла на місцевому рівні, вона підтримувалась урядом країни [5].

Уряд Франції бачить основне завдання державної політики у сфері науково-технічного прогресу в стимулюванні більше ефективних способів використання ресурсів і підтримці поширення інновацій у реальному секторі економіки. Це дозволяє досягти стійкого економічного росту на основі впровадження та дифузії (масового використання) інновацій. Політика держави є цільовою, визначальні пріоритети розвитку й наступного цього пріоритетів. Особливу роль відіграє регіональна політика: регіони Франції мають значну автономію у визначенні пріоритетів розвитку та способів залучення інвесторів і кваліфікованих кадрів [6].

Підтримка комерціалізації результатів науково-дослідної діяльності ВНЗ є ще одним важливим інструментом стимулювання розвитку ринків освітніх послуг держав-членів ЄС. Законодавча база щодо передання знань і технологій у ЄС охоплює питання прав власності на дослідження та розробки, їх патентування, ліцензування й визначення роялті (платежів за користування права-

ми інтелектуальної власності) за результатами досліджень ВНЗ. Так, у 2008 р. ЄС розробив Рекомендації щодо передавання інтелектуальної власності та знань, які за своєю сутністю є кодексом усталеної практики з цього питання. Рекомендації встановлюють принципи здійснення ефективного управління ВНЗ і використання ними інтелектуальної власності, закріплюють принципи, якими вони мають керуватися під час розробки та перегляду власної інституційної політики. Зазначені Рекомендації покликані допомогти державам-членам ЄС адаптувати власну політику управління інтелектуальною власністю до загальноєвропейських вимог і підвищити ефективність трансферу знань. Крім того, у ЄС створено спеціальну робочу групу, що дослідила питання проведення досліджень в університетах держав-членів ЄС і відповідні механізми передавання знань та технологій. Так, Франція, Сполученого Королівства, Німеччина, Чехія, Швеція, Данія, Люксембург, Угорщина, Нідерланди, Бельгія на законодавчому рівні зобов'язують університети співпрацювати з приватними підприємствами та суспільством з питань трансферу знань і технологій, а також усяляко їх заохочують до такої діяльності [7].

У Франції законодавство традиційно приділяє значну увагу захисту інтересів авторів, дотримується цих традицій та інноваційного законодавства. Документом, який закликає об'єднати всі загальні закони та нормативні акти з інновацій і досліджень у Франції, є Дослідницький кодекс (*Code de la recherche*). Проте, нині робота над цим Кодексом триває та зберігають свою чинність раніше прийняті в цій сфері нормативні акти. Так, права працівників на створені ними винаходи так само регулюються нормами Кодексу інтелектуальної власності. Ці положення застосовуються до працівників як державних організацій, так і приватних компаній. Зокрема, передбачені критерії надання прав на вина-

ходи залежно від того, як було створено такий винахід — за прямим завданням роботодавця, чи з використанням засобів роботодавця та ін. Для вирішення спорів про застосування вищезазначених положень створюється спільна примирювальна комісія при Національному інституту інтелектуальної власності (INPI). Зокрема, існує група закладів зі спеціальним статусом, що дає фінансову незалежність, їхні ресурси формуються переважно з прибутку від комерційної діяльності. Друга група не має таких можливостей, їхня участь у комерційній діяльності обмежена певними умовами. Вони повинні дотримуватися та виконувати завдання, визначені в Дослідницькому кодексі, серед яких, зокрема згадано і, просування результатів досліджень. Освітнім закладам у Франції надаються широкі можливості з комерційного використання створених ними результатів інноваційної діяльності. Державні дослідницькі, наукові та технологічні заклади, а також ВНЗ, можуть надавати послуги, виконувати договори на проведення дослідницьких робіт, використовувати запатентовані винаходи й ліцензії та комерціалізувати продукти своєї діяльності. Крім того, вони на певних умовах можуть доручати таку діяльність приватним компаніям і закладам, а також створювати дочірні товариства.

Правам державних ВНЗ присвячені норми Освітнього кодексу. Оскільки визначено правила, покликані дати можливість вченим, як розробили відповідні результати інтелектуальної діяльності, брати участь у впровадженні та комерційному використанні таких об'єктів. Так, за загальним правилом, працівники державних наукових дослідницьких закладів і ВНЗ є державними службовцями та згідно із законом не можуть займатись ніякою прибутковою приватною діяльністю. Водночас згідно з положенням Дослідницького кодексу, з дозволу державного органу

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

Т. Постригань

працівники дослідницьких установ можуть брати частку (як засновники чи члени керівного органу) у створенні підприємства, до завдань якого належить оцінка дослідницьких робіт, які виконували державні службовці. Такий працівник може навіть вносити (на обмежений строк) у таке підприємство права на використання результатів інтелектуальної діяльності, отриманих під час роботи в дослідницькій установі. Працівникові дослідницької установи також надано право володіти акціями підприємства як при його створенні, так і в подальшому (в межах 49 % капіталу та 49 % прав голосу) за умови, що за останні 5 років він як державний службовець не здійснював ніяких функцій контролю в такому підприємстві та не брав участі у присудженні контрактів і договорів, які укладаються між підприємством і державною дослідницькою установою.

Крім Дослідницького кодексу, у Франції діє декілька інших законів і нормативних актів, спрямованих на підтримку інновацій і досліджень. Варто звернути увагу на податкове законодавство. Основним заходом, покликаним заохочувати проведення досліджень, є податкове вирахування на дослідження (30 % від витрат підприємства на НДДКР у межах 100 млн євро, плюс 5 % від витрат понад цю суму). Також передбачені податкові пільги щодо витрат на патенти. Для низки підприємств встановлений особливий податковий режим [8].

Цікавими є сформульовані А. Максименко рекомендації для Міністерства освіти і науки та вищих навчальних закладів України й визначені перспективи творчого використання досвіду теорії та практики організації університетської освіти Франції в умовах адаптації вітчизняної системи вищої освіти до загальноєвропейських стандартів і положень Болонського процесу, зокрема:

- у процесі входження до європейського простору вищої освіти наша

державна має орієнтуватися на принципи демократизму й автономності функціонування університетів;

- створити координаційний центр і розробити державну програму про співпрацю університетських закладів освіти з науковими (науково-освітніми) установами з метою підвищення ефективності науково-пошукової діяльності, що сприятиме поглибленню спеціалізації професійної підготовки та запровадженню університетських дипломів;
- сприяти встановленню партнерських зв'язків між вищими навчальними закладами й великими підприємствами та приватним капіталом, які зацікавлені в розвитку вузьких спеціалізацій. Їхня фінансова підтримка може використовуватися на розвиток університетської науки, що стимулюватиме оновлення змісту освіти; та ін. [9].

Вважаємо, що на законодавчому рівні, враховуючи досвід європейських держав, зокрема Франції, необхідно визначити форми та способи взаємодії держави, підприємств і університетів в сфері інтелектуальної власності, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Одночасно потрібно узгодити Закон України «Про вищу освіту» із Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Податковим, Митним, Цивільним, Господарським та Бюджетним кодексами України, законами у сфері права інтелектуальної власності та за іншими нормативно-правовими актами шляхом внесення відповідних змін. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Погребняк Н. М. Вища університетська освіта за кордоном: основні моделі, кваліфікації, наукові компетенції // *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Проблемы педагогики средней и высшей школы»*. Том 26 (65). 2013. № 2. С. 87–98.
 2. Кодацкий В. Зарубежный опыт деятельности налоговых органов // *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 7–10.
 3. Войнова Є. І. Інновації в системі міжнародних економічних відносин: навчально-методичний посібник. С. 34–35
 4. Степанюк Н. А. Особливості розвитку інноваційної інфраструктури України. URL: <http://ena.lp.edu.ua>.
 5. Аль-Хураші А. Б. Організація технополісів як ефективної інноваційної форми управління містом // *Ефективна економіка*. 2014. № 7.
 6. Морозов Т. Наукоємкие технологии и технопарки — высший этап реформирования экономики государства и регионов // *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 11. С. 105–108.
 7. Чайка І. П. Досвід розвитку європейських ринків освітніх послуг // *Економіка сьогодні: актуальні питання та перспективи: збірник наукових праць*. 2013. № 2. URL: <http://economics-issues.com.ua/zmist-zhurnalu>.
 8. Калятин В. О., Наумов В. Б., Никифорова Т. С. Опыт Европы, США и Индии в сфере государственной поддержки инноваций // *Российский юридический журнал*. 2011. № 1 (76).
 9. Максименко А. П. Становлення і розвиток системи університетської освіти у XIX–XX століттях: монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2007. 200 с. URL: <http://www.disslib.org/stanovlennja-i-rozvytok-systemy-universytetskoji-osvity-frantsiyi.html>.
-
1. Pohrebniak N. M. Vyshcha universytetska osvita za kordonom: osnovni modeli, kvalifikatsii, naukovi kompetentsii [in] *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ymeny V. Y. Vernadskoho. Seryia «Problemy pedahohyky srednei i vysshei shkoły»*. Tom 26 (65). 2013. № 2. S. 87–98.
 2. Kodatskyi V. Zarubezhnyi opyt deiatelnosti nalohovykh orhanov [in] *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2006. № 5. S. 7–10.
 3. Voinova Ye. I. Innovatsii v systemi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. *Navchalno-metodychnyi posibnyk*. S. 34–35.
 4. Stepaniuk N. A. Osoblyvosti rozvytku innovatsiinoi infrastruktury Ukrainy, 2015. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. С. 321. URL: <http://ena.lp.edu.ua>.
 5. Al-Khurashi A. B. Orhanizatsiia tekhnopolisiv yak efektyvnoi innovatsiinoi formy upravlinnia mistom [in] *Efektyvna ekonomika*. 2014. № 7.
 6. Morozov T. Naukoemkye tekhnolohyy y tekhnoparky — vysshyi etap reformyrovanyia ekonomyky hosudarstva y rehyonov [in] *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2001. № 11. S. 105–108.
 7. Chaika I. P. Dosvid rozvytku yevropeyskykh rynkiv osvitnikh posluh [in] *Ekonomika sohodennia: aktualni pytannia ta perspektyvy: zbirnyk naukovykh prats*. 2013. № 2. URL: <http://economics-issues.com.ua/zmist-zhurnalu>.
 8. Kaliatyn V. O., Naumov V. B., Nykyforova T. S. Opyt Evropy, SShA y Yndyy v sfere hosudarstvennoi podderzhky ynnovatsyi Rossyyskyi Yurydycheskyi Zhurnal. 2011. № 1 (76).
 9. Maksymenko A. P. Stanovlennia i rozvytok systemy universytetskoji osvity u KhIKh-KhKh stolittiakh: Monohrafiia. K.: Vyd. tsestr KNLU, 2007. 200 s.

URL: <http://www.disslib.org/stanovlennja-i-rozvytok-systemy-universytetskoji-osvity-frantsiyi.html>.

Надійшла до редакції 26.03.2018 р.

Постригань Т. Технологические парки на базе университетов Франции: вопросы правового регулирования. Статья раскрывает важные аспекты вопросов истории создания и деятельности технологических парков во Франции. Автором рассмотрено законодательство Франции по вопросам деятельности университетов, механизмов поддержки инноваций, защиты интересов авторов, прав на интеллектуальную собственность, полученную при государственном финансировании разработок и других вопросов. Автором прослеживается история развития технологических парков во Франции с момента их создания до современности. Рассмотрены инновационные структуры, их особенности. Проведен анализ исследований ученых касательно государственно-правового регулирования высшего образования, исследовательских учреждений, технологических парков. Охарактеризовано современное состояние и тенденции деятельности технологических парков во Франции.

Ключевые слова: технологический парк, наука, высокие технологии, инновация

Postrygan T. Technological parks at the universities of France: issues of legal regulation. The article reveals important aspects of the history of the creation and activities of technological parks in France.

The author examined the legislation of France on the activities of universities, mechanisms for supporting innovation, protecting the interests of authors, the rights to intellectual property, obtained under state financing of developments and other issues.

The author traces the history of the development of technological parks in France from the moment of their creation to the present. Innovative structures and their features are considered. The analysis of researches of scientists concerning state-legal regulation of higher education, research institutions, technological parks is carried out.

The modern condition and tendencies of activity of technological parks in France are characterized.

Key words: technological park, science, high technologies, innovation